

completă și mai serioasă contribuție la studierea limbii unei redacții de documente slavo-romine. Capitolele privind «istoria studierii documentelor slave ale Valahiei¹, «izvoarele scrierii slave în Valahia»², și «limba slavă în Valahia»³, conțin un bogat material informativ și aduc o serie de elemente noi în problema limbii documentelor slavo-romine în general, precum și unele observații de amănunt asupra redacției moldovenești. De asemenea unele capitole din analiza foneticii și morfologiei documentelor slavo-romine conțin cu titlu de comparație și referiri la fenomene asemănătoare sau deosebitoare din documentele moldovenești⁴. De mare preț pentru cercetători sînt deasemenea numeroasele indicații metodologice, printre care cea mai importantă este aceea cu privire la diferențierea clară între elementele cărturărești și elementele limbii vorbite în studierea limbii documentelor⁵.

Unele referiri la limba documentelor slavo-romine și mai ales relevarea importanței studierii acestora «nu numai pentru slavisti ci și pentru romaniști» găsim în articolele semnate de V. F. Șismariov⁶ și S. B. Bernstein⁷ și apărute în volumul *Probleme ale lingvisticii moldovenești*. O contribuție nouă, de interes pentru cercetători, a adus în ultimul timp în acest domeniu S. N. Antoșin prin lucrarea *Sistemul fonemelor vocalice în documentele moldovenești din sec. XIV—XV*⁸.

În cadrul dezbaterii generale, de principiu, asupra problemelor privind alcătuirea unui dicționar al slavonei din Țările Române, Gh. Mihăilă a făcu

¹ История изучения славянских грамот Валахии, p. 21—50.

² Источники славянской письменности в Валахии, p. 51—79.

³ Славянский язык в Валахии, p. 80—127.

⁴ Cf. p. 141, 153—154, 163, 173, 195, 207, 211, 217, 239—240, 241, 250—251, 253—254, 258, 259, 268, 269, 279, 291, 300—301, 319, 329, 330, 345, 352, 357, 363—364, 366. Valoarea acestei lucrări — unanim recunoscută de specialiști atît la noi cit și peste hotare — nu poate fi pusă la îndoială. Întrucît este accesibilă și cunoscută nu ne oprim mai mult asupra ei, limitîndu-ne a semnala locurile în care autorul se referă la problema care ne interesează direct și anume limba documentelor moldovenești. Judecări critice de ansamblu despre lucrarea aceasta au exprimat la noi Gh. Mihăilă, în SCL, VII, 1956, p. 143—149 și acad. Al. Rosetti, în SCL, XII, 1961, p. 91—94.

⁵ «Анализ языка грамот требует предварительного филологического их изучения. Текст представляет собой сложное соединение канцелярских штампов, в которых трудно найти следы проявления индивидуальности писцов (логофетов), готовых выражений, взятых из церковной письменности, формул обращения, проклятия, идиоматических выражений, и, наконец, живых словосочетаний. Задача исследователя состоит в том, чтобы отделить связанные, готовые, мертвые словосочетания от живых, отражающих особенности разговорного языка. Это особенно важно при исследовании валахских грамот представляющих в стилистическом отношении следы различных влияний и традиции». (sublinierea noastră — M.M.). Cele spuse de S. B. Bernstein în legătură cu documentele valahe sînt perfect valabile și poate chiar în mai mare măsură pentru documentele moldovenești, unde varietatea de influențe este, credem, mai mare.

⁶ Романские языки юго-восточной Европы и национальный язык МССР, în Вопросы молдавского языкознания, Moscova, 1953, Изд. Акад. Наук СССР, p. 73—120.

⁷ Славянские элементы в молдавском языке, în Вопросы молдавского языкознания, p. 150—158.

⁸ N. S. ANTOȘIN, Система гласных фонем в языке молдавских грамот XIV—XV вв. Extras din *Наукові записки*, том XXXV, Мовознавство, присвячений IV Міжнародному з'їзду славістів, Ужгородський Державний Університет, Ujgorod, 1958, p. 109—134. Pe baza unui bogat material, autorul face o schiță completă a vocalismului documentelor slavo-moldovenești din sec. XIV—XV, aducînd importante completări și mai ales corectări studiului lui V. Iarșenco, care exagerase partea de influență ucraineană, în detrimentul altor influențe (romînă, polonă). N. S. Antoșin insistă asupra originii romine a majorității pisarilor și asupra cunoștințelor acestora în domeniul slavonei de redacție rusă și bulgară și al limbii polone (cf. p. 116—117).